

KİTAP İNCELEMESİ

Vincent Barnett, **Rus İktisadi Düşünce Tarihi**,
çev. Yılmaz Aksu, Albaraka Yayınları, 2022.

Genelde Rus İmparatorluğu ve SSCB iktisat tarihi ve iktisadi düşüncesi hakkında metinler üreten Vincent Barnett'in *Rus İktisadi Düşünce Tarihi* başlıklı kitabı 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren günümüz iktisadi düşünce tarihine Rusya coğrafyasının ne denli büyük bir katkı yaptığını ortaya koymaktadır. Ukrayna'da devam etmekte olan savaşın izlerini gelecekte silmek ne kadar zor olacaksa da, Vincent Barnett kitabıyla ortak bir tarihe sahip Rus ve Ukrayna halklarının birlikte dünyaya nasıl bir düşünce sistemi bıraktığını açığa çıkarmaktadır. Ukrayna ve Rusya coğrafyasında yetişen iktisatçılar sadece kendi ülkeleri için değil dünyada da meslektaşlarının üzerine kafa yordukları problemlerin çözümünde evrensel katkılar ortaya koydular. Ülkemizde Rusya tarihi genelde Osmanlı ile yapılan savaşlar, ikili anlaşmalar, Kurtuluş Savaşı sırasında yapılan yardımlar, 1930 ve 1960'larda verilen krediler, Soğuk Savaş ve ardından kurulan yeni federasyon bağlamında ele alınmaktadır. Türkiye ve Rusya tarihi üzerine karşılaştırmalı iktisadi düşünce sistemlerini ele alan çalışma ise neredeyse hiç yoktur. Vincent Barnett'in kitabı Türkiye'deki okuyucular açısından Rusya'yı anlamının ve ne denli büyük bir iktisadi düşünce mirasına sahip olduğunu bilmenin farklı bir yolunu göstermektedir. Vincent Barnett'in ayrıca Türkçede Albaraka Türk yayınları tarafından yakın zamanda yayınlanan *Dünya İktisadi Düşünce Tarihi* kitabının yanında, İngilizce baskısı bulunan *The Revolutionary Russian Economy 1890-1940, Marx, E.E. Slutsky as Economist and Mathematician* gibi eserleri de mevcuttur.

Barnett kitabının giriş bölümünde SSCB'nin kapitalizm dışında ekonomik bir sistem kurmayı deneyen ilk devlet olduğunu vurguladıktan sonra yeni ekonomik sistemin tarihsel ve entelektüel kökenlerini anlamının önemli olduğunu söyler. Barnett'in kitabındaki amaçlarından ilki Rusya tarihinde dönemin ruhuna göre ortaya çıkan iktisadi düşünce biçimlerini Rusya'nın fikir, finans, maliye ve politika tarihi üzerinden anlamaktır. Barnett giriş kısmında okuyucuya Rusya'nın iktisat tarihini değil iktisadi düşünce evrimini inceleyeceğini vaat eder. Bu bağlamda yazarın Rus iktisadi düşünce tarihine dair ilk sorusu dünya iktisadi düşünce tarihi içerisinde bir Rus ekolünün izinin

sürülüp sürülemediğidir. Barnett'in iddiasına göre sadece bir Rus iktisadi düşünce geleneğinden bahsetmek yüzlerce yılın birikimi üzerine inşa edilmiş birden fazla düşünce geleneği barındıran bir ekole haksızlık olacaktır. Barnett kitabında 19. yüzyıldan başlayarak incelemelerine ağırlık vereceğini belirtir. Ancak yazara göre akılda tutulması gereken Rusya'da 1861, 1917, 1929 ve 1991 gibi tarihler birer kopuşu temsil etse de aslında yüzyıllar boyunca kış uykusuna yatmış toplumsal ve ekonomik sorunların tekrar gün yüzüne çıkmasıdır.

Barnett'in kitabın giriş bölümündeki bir diğer iddiası Rus iktisadi düşünce tarihini şekillendiren önemli etkenlerden birinin coğrafi genişleme olduğudur. 19. yüzyılda Uzak Doğu'ya ve batıda Almanya'ya kadar uzanan genişleme nihayetinde Rus iktisadi düşünce tarihine önemli katkılar sunacak halkları da içine kattı. 1926 nüfus sayımına göre SSCB sınırları içinde 169 farklı ulus yaşıyordu. Örneğin Ukraynalılar Rus iktisadi düşüncesine önemli özgün ve istisnai katkılar sundular. Diğer yandan ülkenin iki önemli kentinden biri olan Moskova ülke içine dönük ekonomik düşünceler üretirken, Rusya'nın batıya dönük yüzü olan başkenti St. Petersburg'ta farklı coğrafyalardan gelen iktisatçılar bir araya gelmişti. Moskova ve St. Petersburg 19. yüzyılın sonunda Rus iktisadi düşüncesine farklı ekoller sundular. Coğrafi genişlemenin beraberinde getirdiği sorunlara çözüm sunmada veri üreten istatistik çalışmalarının Rus iktisadına katkı sunduğunu söyleyen Barnett'in bir başka amacı bu bağlamda istatistikçiler, iktisatçılar ve siyasi danışmanlardan oluşan grupların birbirleriyle olan bağlarının izini sürerek Rus iktisadi düşüncesini açıklamaktır.

Barnett kitabının ilk bölümüne 19. yüzyıl boyunca Rusya'nın ekonomisine etki eden toplumsal ve politik ikilemleri tanımlayarak başlar. Bu faktörler sınıfsal olduğu kadar coğrafiktirler de. Merkantilist ve fizyokrat düşünürlerin de Rus iktisadi üzerindeki etkilerini görmek mümkündür. Büyük Petro'nun kendi merkezi gücünü artırmada ve girişmiş olduğu savaşların finansmanında kullanılan bazı ekonomi politikaları merkantilizmin izlerini taşımaktadır. Rusya'dan değerli maden çıkışının yasaklanması bunun örneklerinden sayılabilir. Ancak Barnett bu arada sadece para politikası ile ilgili bir örnek verip Rusya'nın dış ticareti hakkında bilgi vermekten kaçınır. Barnett merkantilizm ve Büyük Petro'nun iktisadi düşüncesi üzerinde az da olsa bir benzerlik olduğu iddiasını öne sürdükten sonra fizyokratların etkisine Rusçaya çevrilen kitaplar üzerinden örnekler verir. D.A. Golitsyn fizyokratlardan etkilenen ilk Rus iktisadi düşünürüdür. Golitsyn'e göre bireylerin özgürleşmesi tarım ekonomisinden ve tarımsal emekten neşet edebilirdi. Golitsyn'in Rusçaya tercümesini yaptığı fizyokrat görüşlerin o sıralarda devam eden Rus köylü isyanlarına denk gelmesi fizyokrat düşüncenin önünü Rusya'da kesen önemli bir etken oldu. Golitsyn'in kitapları devlet tarafından yasaklandı. Barnett merkantilist ve fizyokrat görüşlerin etkisini belirtmesinin ardından *Klasik İktisat Okulu'nun*

düşüncelerinin 19. yüzyıl boyunca Rusya coğrafyasında büyük ilgi gördüğünü ve eserlerinin birçoğunun üzerinden çok vakit geçmeden Rusçaya tercüme edildiğini söyler. *Ulusların Zenginliği* 1802'de dört cilt halinde Petersburg'da çevrilmiş ve satışa sunulmuştu. 1820'lerdeki liberal bir hareket olarak adlandırıldığı Dekabristler de Smith'in görüşlerinden etkilenen düşünürler arasındadır. 1860'lar ise Thomas Malthus, J.B. Say, J. Bentham, D. Ricardo gibi klasik iktisatçıların Rusya'da büyük ilgi gördüğü yıllardır. Barnett *Klasik İktisat Okulu*'nu Rusya coğrafyasındaki düşünürlerin yakından takip ettiğini belirttiikten sonra Barnett bu sıralarda Rusya içinden çıkan yerli iktisadi düşünceyi de anlatır. N.G. Chernyshevsky *Ne Yapmalı?* eserinde kolektif çalışma ve kadın-erkek emeğinin eşitliği üzerine olan görüşlerini kaleme almıştır. Chernyshevsky'e göre komünal toprak mülkiyeti yakın zamanda özel mülkiyet ile yer değiştirecektir. Komün toprak mülkiyeti aynı zamanda komünizme geçişin önünü açacaktır. Barnett bu bölümde Rus iktisadi düşüncesine katkı sunanlar arasında N.S. Mordvinov, N. I. Turgenev, V.A. Milyutin gibi isimleri de sayar. Bu düşünürlerin ortak yönü hükümetin değişik departmanlarında çalışıyor olmaları ve genellikle vergi, gümrük ve mülkiyet hakları üzerine yazmalarıdır.

Bir sonraki bölümde Barnett *Klasik İktisadi Okul*'un Rus düşünürler üzerinde etkisinin kısıtlı kaldığını iddia eder. Barnett'in bölümde incelediği zaman dilimi *Neo Klasik Okul*'un marjinal devriminin ve sosyalist düşünce akımının Rus İmparatorluğunda etkin olduğu yıllardır. Klasik iktisat kendine geniş bir entelektüel zemin bulamazken neo klasik ve Marksist iktisadın izinden giden Rus iktisatçıları oldu. I.K. Babst *Tarihçi Okul*'un fikirlerini savunan biri olarak Rusya'daki ekonomik geri kalmışlığın üretimdeki mevcut sermayeyi kullanabilecek yeteri kadar teknik ve üretken emeğin olmamasından kaynaklandığını belirtiyordu. A.I. Chuprov eğitimini Almanya'da almış, Moskova Üniversitesinde politik ekonomi profesörü olarak çalışıyordu. İyi bir istatistikçi olan Chuprov Marx'ın alt ve üst yapı fikirlerinin Rusya'ya uymadığını savunuyordu. Chuprov'a göre Rusya'nın kalkınmasının ilk koşulu üretken emeği yetiştirecek eğitim politikalarına önem vermekten geçiyordu. G.V. Plehanov, N.I Sieber gibi Marksist iktisatçılar da Rusya'nın ekonomik gelişimi hakkındaki tartışmalara katıldılar. Plehanov Rus Marxizm'inin kurucusuydu. Plehanov'a göre Rusya'daki sosyalistlerin ilk görevi hemen bir burjuva devriminin yapılmasını sağlamaktı. Arkasından sosyalist devrim gelecekti. Plehanov'un bir diğer özelliği Alman Okulunun korumacı dış ticaret ile alakalı olan fikirlerine ilgi duymasıydı. Narodniklerin iktisadi fikirleri de 19. yüzyıl Rusya'sının son çeyreğine etki eden düşünce akımlarından oldu. P.L. Lavrov, P.N. Tkachev, N.K. Mihailovsky ve Vorontsov gibi Narodnikler ilhamlarını Saint Simon gibi Fransız sosyalistlerinden almışlardı. Geleneksel komünal yapıların bireyci akımlara karşı etkili savunma araçları olduğunu söylüyorlardı. Narodniklere göre kapitalizm Rus kültürüne tamamen yabancıydı.

Barnett kitabının dördüncü bölümünde 1890-1913 arasında imparatorluk Rusya'sının iktisadi düşüncesine etki eden iktisat ekollerini inceler. Barnett'e göre bu ekoller *Legal Marksistler*, *Anarşist Okul* ve maliye bakanlığı yapan isimlerin düşüncelerinin izlerini sürenlerdir. Sadece Rusya'nın bu dönemine değil devrim sonrasına da etki edecek Legal Marksistler arasında Tugan-Baranovsky, Struve ve Bulgakov vardır. Tugan-Baranovsky Neo Klasik iktisadın ana savı olan marjinalizm üzerine Rusya'da eleştirel bir makale ele alan ilk iktisatçıdır. Tugan-Baranovsky'nin yazdıkları sadece Rusya içinde değil kapitalizmin tartışıldığı uluslararası ortamlarda da etkili oldu. Siyasi rejimlerin belli döngüler içinde yer aldığı iddia ettiği makalesi kendinden sonra gelen teorisyenlerin ilgisini çekti. Borsa, sanayi krizleri ve iş döngüleri üzerine yazdığı metinlerden Kondratiev, Pevushin, Keynes, Veblen, Hayek gibi iktisatçılar da faydalandılar. İktisat teorisi alanına *Ekonomi ve Fiyat* adlı eseri ile katkı sunan bir diğer *Legal Marksist* P.B. Struve 1920'lerin başında SSCB'yi terk etti. Barnett'in ele aldığı son *Legal Marksist* olan S.N. Bulgakov zamanla Ortodoks Marksizm'i savunmayı bıraktı ancak tarım iktisadı ve iktisat felsefesi alanında önemli katkılar sunmaya devam etti.

Barnett'e göre 19. yüzyıl sonunda dünyaca tanınan ünlü Rus doğa bilimcisi D.I. Mendeleev Rus iktisadi düşüncesine önemli katkılar sunan bir diğer düşünürdür. Marksizm'e şiddetle karşı olan Mendeleev eğitilmiş emek, istatistikçiler, sermaye gibi hayati ekonomik belirleyicilerin imparatorluk bünyesinde sürekli hareket halinde oldukları evrimsel bir ekonomik model öneren makaleler kaleme aldı. Ana hedef imparatorluğu modernize ederek nüfusun maddi imkânlarını artırmaktı. Ayrıca ağır sanayi hamlesinin Rusya'nın ekonomik gelişmesine büyük katkı sağlayacağına inanıyordu. Bunun için makineleşmek gerekiyordu. Makineleşmek içinse devletin ucuz kredi imkânlarını sunması elzemdi. Rus üreticilerin uluslararası arenada korunması için de korumacılık yanlısı bir modelin şiddetli savunucusuydu. 1892-1903 arasında maliye bakanlığı yapan S.Y. Witte'nin uyguladığı politikalar Rus iktisadi düşüncesinden etkilenerek yola çıktığı için imparatorluğun son dönemine damga vurdu. Eski bir demiryolu mühendisi olan Witte'nin ilk hedefi demiryolu ağlarını genişletmek, özel işletmelere devlet sübvansiyonu sağlamak ve maliye yapısını güçlendirmektir. Witte'nin yayınladığı *Milliyetçilik Üzerine: Ulusal Ekonomi ve Frederich List* başlıklı kitap onun döneminde *Alman Tarihi Okul*'un fikirlerinin iktidarda olduğunu göstermektedir. Dördüncü bölümde Barnett tarafından ele alınan son Rus iktisadi düşünce akımı başını P.A.Kropotkin'in çektiği anarşist iktisatçılardır. Politik ekonomi Rusya'da yüzyılın son çeyreğinde bilimsel söylemin önemli bir parçası olmaya devam ederken aslında bütün iktisadi düşünürlerin hepsinin cevabını aradığı sorular aynıydı. Rus kapitalizminin gelişme seyri nasıl olacaktı?

Barnett kitabının beşinci bölümünde 1890-1913 arasında tarihselci, sosyalist, Marksist, liberal ve muhafazakâr düşünceden birçok insanın Rus ekonomik söylemine katkı sunduğunu iddia eder. Barnett'e göre bu farklı görüşlerin sahiplerinin önemli bir kısmı Almanya'da eğitim almış olan matematik ve istatistiği ekonomi ile harmanlayan iktisatçılardır. N. Lobaçevsky ve P.L. Cheyshev olasılık alanlarında katkı sunanlardı. V.K. Dimitriev Moskova Üniversitesinde eğitim veren bir profesör olarak en çok katkıyı girdi-çıkı analizleri üzerine verdi. Sonradan Paul Samuelson tarafından geliştirilecek olan ikame dışı teorisinin öncüsüydü. Sovyet iktisatçılar da Dimitriev'in yazdıklarından etkilenecekler onun modelleri ile planlama yapacaklardı. N.N. Shaposhnikov emek değer teorisi ve marjinal faydayı harmanlamaya çalışan bir burjuva iktisatçısı olarak biliniyordu. A.A. Chuprov iktisat biliminin içinde sonradan sıklıkla kullanılacak olan *Büyük Sayılar Yasası*'ndan yola çıkarak örnekleme ve yayılma teorilerine önemli katkılar sundu. E.E. Slutsky ise Rus iktisadi düşüncesine sadece imparatorluk döneminde değil SSCB zamanında da damga vuran uluslararası bir isimdi. Tüketici davranışları ve iş döngüleri üzerine makaleler yayınlayan Slutsky, zamanının büyük bir kısmını Rus fabrikalarında veri toplamak için harcayan bir iktisatçıydı. Barnett'in Birinci Dünya Savaşı öncesi incelediği son dönem içinde maliye bakanlığında görev alan P.P. Migulin, I.K. Ozerov ve W.S. Woynitsky gibileri para, banka, vergi, piyasa ve fiyatlar üzerine önemli yazılar kaleme aldılar. Migulin Rusya'da bir merkez bankasının kurulmasının ve para istikrarının sağlanmasının önemini ön plana çıkararak savunurken, Ozerov sınıf çatışmalarını inceliyor, Woynitsky ise piyasa ve mağaza fiyatlarını birbirinden ayıran bir tüketim teorisini ortaya koyuyordu.

Birinci Dünya Savaşı Rus iktisadi düşüncesine teorik olarak katkı sunulan bir zaman dilimi oldu. Barnett'e göre Rus iktisatçıları teorilerini uluslararası ortamlarda da tartıştılar. Savaşı finanse etmenin maliyeti ağırdı. İtilaf Devletleri kendi aralarında bu yükü kimin çekeceğini tartışıyorlardı. Ünlü İngiliz ekonomist Keynes'e göre yurtdışı rezervlerde bulunan Rus İmparatorluğunun altınları finansman için en iyi kaynaktı. Ancak zamanın Rus maliye bakanı P.L. Bark'ın buna tepkisi sert oldu. Keynes altın rezervlerini aşan banknot basımının Rus ekonomisini etkilemeyeceğini iddia ediyordu lakin gerçekte durum böyle değildi. Tugan-Baranovsky Keynes'in söylediklerinin karşılığının ancak İngiltere'de olabileceğini çünkü bir savaşın finansmanı için gerekli parasal ekonomiye sahip tek ülkenin İngiltere olduğunu düşünüyordu. Baranovsky savaş yükünü karşılamak için Rusya'nın yapması gerekenin dış borç bulmak olduğunu savunuyordu. Savaş yıllarında Slutsky, Chayanov gibi iktisatçılar yabancı dillerde yayın yaptılar. Shaposhnikov dış ticarete korumacılığı savunan metinler kaleme alıyordu. Bu sıralarda Lenin de J.A. Hobson'dan ilham alarak *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* kitabını yayınladı. Barnett'e göre savaş döneminde Rus iktisatçıların gelişmelere nasıl tepki verdikleri

yazdıklarından takip edilebilir. Marksistler kapitalizmi en hassas noktasından vurmaya çalışırken, maliyeciler ve “Legal Marksistler” savaşın maliyetleri üzerindeki düşüncelerini ifade ediyorlardı.

Barnett kitabın yedinci bölümüne Bolşeviklerin iktidara geldiğinde ellerinde uygulanabilecek bir ekonomik program olmadığını iddia ederek başlar. Bolşeviklerin amacı toplumsal ve ekonomik sistemi baştan aşağı değiştirmektir. Bu durumda iktisadi fikirlerin yol göstermesi gerekiyordu. Lenin'in 1899 yılında yayınladığı *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* belki rehber olabilirdi ancak kitabın ele aldığı iktisadi durumların üzerinden yirmi sene geçmişti. Savaş ve devrimle beraber yeni ekonomik koşullar geçerliydi. Troçki ve Stalin'in henüz kayda değer iktisadi bir çalışması yoktu. Bazarov, Groman, Chayanov, Yurovsky gibi isimler sonradan sosyalist düşüncenin bıraktığı derin boşluğu doldurmak amacıyla ortaya çıktı. Lenin duruma müdahale için *Bolşevikler Devlet Gücünü Ele Alabilir mi?* başlıklı makalesini yayınladı. Devrimin başlangıç aşamasında kapitalist koşulların değiştirilemeyeceğini bir bakıma kabul ediyordu. Devamında savaş kapitalizmini, makas krizini ve NEP'e (Novaya Ekonomiçeskaya Politika) geçiş tartışmalarına kitabında yer vermeyen Barnett, Buharin ve Preobrazhensky üzerinden parasal sistemin NEP'le beraber piyasalardan kaldırılamadığını öne sürer. Halbuki devrim ve NEP ilanı arasında ülke büyük bir iç savaştan geçmiş ve parasal bir kriz yaşamıştı. Keynes 1925 yılında Rusya'ya kısa bir ziyaret yaparak Sovyet iktisatçıların kayda değer çalışma yapmadıklarını anlatan *Rusya Üzerine İnceleme* kitabını kaleme aldı. Keynes'in yerdiği Sovyet iktisatçılarının kıymeti yıllar sonra anlaşılacak, arka arkaya Nobel ödülleri alacaklardı. 1920'ler boyunca NEP'in işlemesi ve zirai atılım Sovyet iktisatçılarının üzerine düşündüğü yeni iktisadi konular oldu. Ziraatın sosyalist bir sistemdeki rolünün kavramsallaştırmasına Chayanov, Kondratiev, Litoshenko, Makarov gibi isimler katkı sundular. 1920'lerin ikinci yarısından itibaren ise yavaş yavaş artık planlama ekonomisine geçişin tartışmaları yaşanmaya başladı. Groman, Bazarov, Ginzburg, Yurovsky, Kondratiev, Ognovsky ve Strumilin'in yanısıra Gosplan iktisatçıları da tartışmalara katılanlar arasındaydı. Slutsky'nin *İş Döngüleri* makalesinden yola çıkan Kondratiev 1928'de döngüler üzerine bir kitap kaleme aldı. Daha sonra Sovyetlerin prestijli Konjonktür Enstitüsünü kurdu. Enstitü iş döngülerini anlamaya çalışan ve buradan iş modelleri ve planları çıkarmayı hedefleyen yayınlar üzerine çalışıyordu. Barnett'e göre Sovyet sisteminde iş döngüleri iç savaştan sonra meydana gelen ekonomik restorasyon gibi fenomenlerin özellikle güçlü bir döngüsel altüst oluş olarak faydalı bir şekilde kavranabileceği anlamına gelmekteydi. Bu bağlamda Barnett Sovyet iktisatçıların kurumsal iktisat teorisini etkilediğini öne sürer. Barnett'in iddiasına göre Rus iktisadi düşüncesinin en hareketli olduğu dönem savaş sonrası dönemden dünya ekonomik krizine kadar geçen süredir.

Dünya ekonomik krizinin ortaya çıktığı yıl Sovyet iktisadı için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Tarımda kitlesel kolektivizmin ve sanayide ise ilk beş yıllık planın işleme konulduğu yıldır. Stalin'in önderliğinde emir komuta altında işleyen bir ekonomi yaratıldı. Plan uygulamaya konulduğunda karşı devrim planlamakla suçlanan Nikolay Buharin, N.D. Kondratiev, L.N. Yurovsky tutuklandı. Barnett yapılan baskıların neticesinde muazzam bir fikir geleneğini miras alan Sovyetlerin beşeri kaynaklarını boşuna harcadığını iddia eder. Önemli olan resmîyette açıklanan ekonomik hedeflerin ve planların gerçekleşmesidir. O yüzden devrim dergi ve gazetelerinde yayınlanan makaleler ve haberler ruhsuz bir içerikle birlikte parti söylemlerini desteklemektedir. Bu yıllarda devrim gazabına uğramak istemeyen Slutsky iktisattan uzaklaşarak jeoloji, matematik ve meteoroloji ile alakalı metinler yayınladı. İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaştığı dönemde L.V. Kantoroviç, Sovyet planlama sistemlerinin yetersiz olduğunu düşündüğü için optimal plan fikrini yayınladı. Makalesinde en az maliyetli ve en düşük derecede israfa yol açacak yöntemlerin nasıl seçileceğini irdeledi. Kantoroviç'in çalışmaları ilerleyen yıllarda lineer programlamanın temellerini oluşturacaktı. Barnett'in iddiasına göre Sovyetlerde değeri bilinmeyen ve Batı'ya göçen sonradan Nobel iktisat ödülü alacak W.W. Leontief de girdi-çıkıtı analizleri ile Sovyet planlamasına katkı sunmuştu. Barnett kitabının bu bölümünde 1930'larda elinde bulunan mevcut kadroyu iyi kullanamayan Sovyetlerin büyük fırsatlar kaçırdığını öne sürer.

Barnett kitabının sonuç kısmında Rus iktisadi düşüncesinin zenginliğini ve uluslararası önemini ortaya koymaya çalışır. 1870-1940 arasında Rus İmparatorluğu ve SSCB'deki iktisatçılar dünyadaki meslektaşlarından hem etkilenmiş hem de onları etkilemiştir. Yaptıkları çalışmaların birçoğu alanında özgün metinlerdir. Barnett haklı olarak şu tespiti de yapar; *John Nash gibi Amerikalıların kişisel trajedileri herkesçe bilinirken Rus iktisatçıların kolektif trajedileri pek anılmaz.* Şimdilerde yaşanan savaştan dolayı her ne kadar hatıralar, geçmişten kalan izler yok edilmeye çalışılsa da Rus İmparatorluğu ve Sovyet coğrafyasında ortak bir iktisadi düşünce mirası bırakan iktisatçıların trajedileri aslında sonsuza seslenmektedir. Bıraktıkları düşünce sistemleri, kitapları ve makaleleri genelde Batı merkezli kurgulanan iktisadi düşünce tarihi kitaplarının yeniden gözden geçirilmesini sağlayacaktır. Barnett aynı zamanda Türkiye'de iktisat, siyasi ve toplumsal tarih araştırmacılarına ve Rusya üzerine metin üreteceklere kitabıyla yeni kapılar aralamıştır. Osmanlı ve Rus imparatorlukları iktisat tarihini ve düşünce mirasını bilmek daha verimli çalışmaların ortaya çıkmasına imkân verecektir.

Dr. Öğr. Üyesi Erdal Bilgiç

İstanbul Topkapı Üniversitesi
Ekonomi Bölümü